

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra ochrany lesa a myslivosti

Černá zvěř na výsypkách na Mostecku

Bakalářská práce

Vedoucí: Doc. Ing. Jaroslav Červený, CSc.
Vypracoval: Antonín Šlégr

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „ Černá zvěř na výsypkách na Mostecku “ vypracoval samostatně a použil jen pramenů, které cituji a uvádím v příloženém seznamu.

V Mostě dne

Podpis

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat Doc. Ing. Jaroslavu Červenému, CSc. za odborné připomínky ke zpracování bakalářské práce. Tímto také děkuji všem, kteří mi jakýmkoliv způsobem pomohli při tvorbě bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá analýzou zvěře černé na výsypkách Mostecka. Projekt je zaměřen na sledování vybraných ploch devastovaných těžbou (tj. výsypky) v Severočeské hnědouhelné pánvi a na zjištění stavu černé zvěře (početnost, poměr pohlaví, natalita, mortalita, péče o černou zvěř, lov). Výběr lokalit je proveden tak, aby byly zastoupeny plochy typické pro Mosteckou pánev. Proto největší počet zkoumaných ploch tvoří výsypky různého stáří i rozdílného rostlinného pokryvu - Kopistská výsypka a Obránců míru. Dalšími doplňujícími lokalitami jsou Hornojřetínská výsypka a Střimická výsypka. Účelem předkládaného projektu je shromáždění materiálu a zpracování podkladů získaných jak prací přímo v terénu, tak i z literárních zdrojů. Tyto podklady jsou zhodnoceny zpracováním závěrečné diskuze. Projekt tak přispěje k sumarizaci současného rozsahu vědomostí o stavu černé zvěře a o jejím životním prostředí (přírodním prostředí) v Severočeské hnědouhelné pánvi. Pro charakteristiku přírodního prostředí jsou využity literární podklady zejména geologické a rekultivační. Ve vlastní práci o černé zvěři je kladen důraz na zjištění prováděná aktuálně v terénu, především přímým pozorováním, lovem a popř. sledováním pobytových stop.

Klíčová slova: prase divoké

Bachelor's work deals with analysis of the wild boar on the discharge hoppers in region of Most. The project focuses on monitoring of selected areas wasted by mining (i.e. discharge hoppers) in the North Bohemia lignite basin and deals with the status of wild boars (abundance, sex ratio, natality, mortality, care about the wild boar, hunting). Selection of areas is made as per representation of areas typical for Basin of Most. That's why the largest number of surveyed areas constitute discharge hoppers of various ages and different plant covers - Kopistská discharge hopper and Obránců míru. As additional areas are Hornojřetínská discharge hopper and Střimická discharge hopper. The purpose of the project is the assembly of material and processing the documents obtained as the works in the field as well as literary sources. These documents are considered by the processing of the final debate. The project will contribute to the summarization of current knowledge about the status of wild boars and its environment (natural environment) in the North Bohemia lignite basin. For the characteristics of the natural environment are used literary materials, in particular geological and about recultivation of landscape. This work insists

on findings made currently in the field, especially by direct observation, hunting, and eventually monitoring of residential steps.

Key words: wild boar

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Prase divoké – černá zvěř (<i>Sus scrofa</i>)	2
2.1.	Systematika.....	2
2.2.	Rozšíření.....	2
2.3.	Biologie černé zvěře	2
2.4.	Způsob života černé zvěře	3
2.5.	Posouzení věku ulovené černé zvěře.	4
2.6.	Posouzení věku starších kňourů.....	5
2.7.	Posouzení věku dospělých bachyní	7
2.8.	Reprodukce černé zvěře.....	8
2.8.1.	Početnost, populační dynamika.....	8
2.8.2.	Plodnost.....	9
2.8.3.	Poměr pohlaví	11
2.8.4.	Mortalita.....	11
2.9.	Péče a chov	12
2.9.1.	Chov černé zvěře.....	12
2.9.2.	Péče o černou zvěř.....	12
2.9.3.	Zásady správného chovu černé zvěře odlovem.....	12
2.9.4.	Péče o zdravotní stav zvěře	13
2.10.	Výživa černé zvěře.....	14
2.10.1.	Přikrmování.....	14
2.10.2.	Krmeliště	15
2.11.	Lov černé zvěře.....	16
2.11.1.	Způsoby lovu.....	16
2.11.2.	Zásah, značení a dosled.....	16
3.	Popis sledovaného území.....	18
3.1.	Podnebí (klima)	19
3.2.	Myslivecké hospodaření	22
3.2.1.	Komořany.....	22
3.2.2.	Braňany	24
3.2.3.	Mariánské Radčice	26
3.2.4.	Jiřetín.....	29
4.	Materiál.....	33
4.1.1.	Reprodukce černé zvěře – výsledky a diskuse.....	33
4.1.2.	Péče a chov – výsledky a diskuse.....	36
4.1.3.	Výživa černé zvěře – výsledky a diskuse.....	37
4.1.4.	Lov černé zvěře – výsledky a diskuse.....	38
5.	Závěr	40
6.	Použitá literatura	42

1. Úvod

Ve své bakalářské práci bych se chtěl zabývat analýzou výskytu černé zvěře na výsypkách Mostecka. Toto téma jsem si vybral, neboť se sám ve svém volném čase věnuji aktivně myslivosti a danou problematiku znám z praxe a podle mého názoru je kvalita a znalosti daného tématu (myslivecké veřejnosti – jejího myšlení) v severních Čechách mírně řečeno neuspokojivá. Průzkum vybraných lokalit Mostecké pánve byl prováděn v letech 2008. Projekt je zaměřen na sledování vybraných ploch devastovaných těžbou (tj. výsypky) v Severočeské hnědouhelné pánvi a zjištění stavu černé zvěře (početnost, poměr pohlaví, natalita, mortalita, péče o černou zvěř, lov). Výběr lokalit byl proveden tak, aby byly zastoupeny plochy typické pro Mosteckou pánev. Proto největší počet zkoumaných ploch tvoří výsypky různého stáří i rozdílného rostlinného pokryvu, jejich polohy jsou vyznačeny na digitální mapě: Kopistská výsypka a Obránců míru. Dalšími doplňujícími lokalitami byly Hornojiřetínská výsypka a Střimická výsypka.

Účelem předkládaného projektu je shromáždění materiálu a zpracování podkladů získaných jak prací přímo v terénu, tak i z literárních zdrojů. Tyto podklady pak budou v závěrečné etapě zhodnoceny zpracováním závěrečné diskuze. Projekt tak přispěje k sumarizaci současného rozsahu vědomostí o stavu černé zvěře o jejím životním prostředí (přírodního prostředí) v Severočeské hnědouhelné pánvi. Pro charakteristiku přírodního prostředí budou využity literární podklady. V případě zvěře černé však bude kladen důraz na práce prováděné aktuálně v terénu, budou zjišťováni jak přímým pozorováním, lovem a popř. sledováním pobytových stop. Každá z lokalit byla v průběhu průzkumu navštívena v jednom měsíci 2 x až 3 x. K pozorování bylo využito vnadišť, v každé lokalitě jedno. Jedná se o honitbu Komořany držitel HS Most Komořany, V. Řezáče 315, Most, uživatel Rekultivace a.s., Most. V dalších třech honitbách budou využity pouze statistické údaje. Konkrétně se jedná o honitby „Braňany“ držitel HS Braňany, uživatel „Myslivecké služby“ Český sever s.r.o. spadající do správního území obce s rozšířenou působností Most. Další dvě honitby „Mariánské Radčice“ držitel HS Mariánské Radčice, V. Řezáče 315, Most, uživatel Myslivecké sdružení Mariánské Radčice a honitba „Jiřetín“ držitel HS Most Komořany, V. Řezáče 315, Most, uživatel Myslivecké sdružení „Jeřabina Křížatky“, Křížatky 5, Litvínov spadající do správního území obce s rozšířenou působností Litvínov.

2. Prase divoké – černá zvěř (*Sus scrofa*)

2.1. Systematika

Říše: *Animalia* (živočichové)

Kmen: *Chordata* (strunatci)

Třída: *Mammalia* (savci)

Řád: *Artiodactyla* (sudokopytníci)

Podřád: *Suimorpha* (nepřežvýkaví)

Čeleď: *Suidae* (prasatovití)

Podčeleď: *Suinae* (prasata pravá)

Rod: *Sus* (prase)

Druh: *Sus scrofa* (prase divoké)

2.2. Rozšíření

Původně se divočáci vyskytovali po celé Evropě a Asii, v minulých stoletích však byl tento druh téměř vyhuben. K nám se začali opět rozšiřovat až po druhé světové válce. Díky nedostatku velkých šelem - kromě člověka jejich jediných predátorů, se začali rychle množit. V těchto letech se nejen naše země potýká s jejich přemnožením. Menší i větší tlupy divočáků můžeme vidět především v rozsáhlejších smíšených lesích s hustým podrostem a to po celé republice.

2.3. Biologie černé zvěře

Prase divoké je všežravec, a i když dává přednost potravě rostlinného původu, nepohrdne masem zvířat, živých či mrtvých. Je velmi obtížné určit jeho typický jídelníček. Oportunismus prasete znamená, že svou stravu přizpůsobuje sezóně a možnostem prostředí. Velmi významnou úlohu mají podzimní lesní plody (kaštiny, žaludy a bukvice). Je-li jich hojně, tvoří až 50% potravy během roku. Tato základní strava je na jaře doplňována velkým množstvím kořenů, cibulí a hlíz a v létě zelenými částmi rostlin, měkkými stonky a listy. Obilniny (kukuřice, oves, pšenice, ječmen aj.) jsou ceněny tím více, čím méně je lesních plodů. Černá zvěř též konzumuje vinnou révu (výhonky a hrozny), zralé plody divokých dřevin a ovoce v sadech. Součástí rostlinné stravy jsou

rovněž traviny, dřevní vlákna a houby. Živočišná strava je různorodá, v průměru tvoří 10 až 30 procent požitě potravy. Černá zvěř preferuje malé půdní živočichy (žížaly, larvy aj.), ale též požívá množství drobných savců (myšice lesní, hraboše aj.) a mláďata větších druhů (zajíčci, králíci aj.), ptačí vejce a mláďata, žáby, hlemýžďe a další plže, a dokonce i ryby, jestliže je nízký stav vody umožňuje chytit.

2.4. Způsob života černé zvěře

Tlupy jsou vedeny vůdčí bachyní. Odcházejí z ní pouze kanci lončáci. Do skupiny nejsou přijímány žádné cizí samice, vztah mezi členy je příbuzenský. Kňourci lončáci svým růstem předhánějí bachyňky lončačky, což vede k jejich dominanci a stává se tak sedmým až osmým měsícem. Po třech měsících se situace mění a lončáci bez ohledu na svou sílu a vzrůst poklesávají zcela na dno sociální hierarchie. Tehdy začnou být kňourci i nejslabšími sestrami utlačováni, což vede k opouštění tlupy patnáctým až osmnáctým měsícem jejich života. Zpočátku se zdržují v menších skupinkách o dvou až třech jedincích, později však přechází k samotářskému způsobu života. Sociální postavení mezi bachyněmi je určeno podle věku a autority, nikoliv dle vzrůstu. Pokud se v tlupě vyskytnou dvě nejstarší samice stejného věku, dochází k rozdělení na dvě skupiny, nejstarší bachyně a její potomstvo. Vůdčí samice ztrácí své postavení v okamžiku, kdy se neúčastní chrutí, nebo přestane vodit selata.

HANZAL (2006) uvádí, že prase divoké dosáhne pohlavní dospělosti mezi sedmým a desátým měsícem u obou pohlaví. Říje bývá synchronizovaná a spuštěna vůdčí samicí, která svou agresivitou dokáže potlačit říji u mladších bachyň a tím ovlivňovat přírůstky. Doba březosti je 114 – 118 dnů. Samice před porodem připraví vystlané lože, ve kterém mláďata zůstávají do týdne po narození, pak se připojují k tlupě. Počet selátek bývá 4-8, ojediněle až 13. Mléčná žláza je tvořena 10 struky. Sele je metáno o hmotnosti kolem 1 kg, Po dvanácti hodinách od narození selat, nepoužívané struky zasychají. Každé sele má svůj struk, ze kterého pije. Samice je schopná živit maximálně osm mláďat, jelikož první pár obvykle mléko neprodukuje, nebo jen krátce po porodu. Obsah tuku je proti kravskému mléku dvojnásobný. Třetím týdnem začnou selata přijímat i rostlinou potravu. Od mateřského mléka jsou odstavena třetím až čtvrtým měsícem. Mláďata jsou vodorovně hnědožlutě pruhovaná. Od druhého měsíce života začínají pruhy mizet a po šesti měsících pruhování zcela zmizí. V srpnu a září má být přebarvování ukončeno a sele-markazín se

stává letošákem. Má většinou hnědavější zbarvení. V tomto věku by mělo mít kolem 15 kg. WOLF IN HANZAL (2006) uvádí, že průměrná hmotnost lovených selat byla 30 kg. S rozsahem 5 – 65 kg podle měsíců ulovení, s malými rozdíly podle pohlaví. Dospělá bachyně odhání již před chrutím kňourky z rodinné tlupy. Bachyňky zpravidla zůstávají v tlupě až do příštího chrutí. Sele dnem 1. dubna přechází do kategorie lončák. Bachyňky – lončáci, které již vodí, mění srst opožděně a po celý květen vypadají jakoby neupraveně. Brzy se snaží připojit k rodině některé starší bachyně.

Mladší bachyně jsou dlouhé, s rovným hřbetem, ale znatelnou prohlubní za hlavou, která je typicky klínovitá s poměrně velikými slechy. Vypělá bachyně od 5. roku mohutní v přední části těla, dlouhý hřbet se mírně vyklenuje, v letní srsti je patrná prohlubeň za hlavou a v bedrech. I dospělá bachyně mění srst během května. V zimní srsti dostávají hranatý vzhled a stále více se podobají kňourům. Hlava však zůstává stále protáhlejší než u dospělých kňourů. Stará bachyně je velmi opatrná, citlivá na zrazení a vyrušování. Z tohoto důvodu se obvykle nepřidružují k větším tlupám.

U dospělých kňourů rozeznáváme dva typy: hranatý – robustnější a válcovitý – delší a na vyšších bězích. Podle WOLFA (2000) u nás musíme počítat s oběma, popřípadě s přechodnými typy. Dospívající kňouři 3 – 4letí sekáči dostávají výrazně mohutný předek a přední běhy se tím zdají kratší. Někdy již můžeme pozorovat zvlnění horního pysku někdy i probleskující zbraně. Většinou je již viditelný střapeč. Začíná se zdržovat osamoceně.

Za dospělé bývají kňouři považovány od 5. roku. Mají důležitý sociálně reprodukční význam. Jsou opatrnými samotáři s dokonalou znalostí terénu. Při vyrušení jdou mimo tlupu, často se vrací po vlastní stopě.

U starých kňourů se zvyrazňují všechny typické samčí znaky. Těžiště těla je posunuto výrazně kupředu. Od vysokého kohoutku je hřbet k zádi spádový, zmizela proláklina za hlavou a naopak zmohtněl krk, od kterého se táhne silná plotna kyrysu až za lopatkovou krajinu. Hlava je mohutná se zřetelným čelním vyklenutím, ryj se jakoby zkrátil a jsou viditelné zbraně.

2.5. Posouzení věku ulovené černé zvěře.

U ulovených kusů do stáří dvou let lze věk určit celkem přesně podle postupu vývoje chrupu mléčného a výměny mléčného chrupu za chrup trvalý. Úplný mléčný chrup o 28 zubech je vyvinut u selat ve věku 3-4 měsíců. Zubní vzorec 3.1.3./3.1.3. jsou vyvinuty

řezáky, špičáky a předstoličky, z nichž poslední předstolička je trojdílná. Růst trvalého chrupu začíná u selat ve věku 5-6 měsíců růstem předstoličky – mezeríku P1a, je to poměrně malý zub nacházející se v mezeře mezi špičákem a předstoličkou P1 u některých kusů však chybí. Ve věku 6-7 měsíců vyrůstá první stolička M1, která se těsně přimyká k poslední předstoličce p3. Krajní řezáky i3 a špičáky se vyměňují za trvalé ve věku 10-12 měsíců. Trvalé řezáky I 3 mají tvar dlátovitý, jsou však krátké a dosahují jen ¼ délky předních řezáků. K výměně druhé předstoličky p2 dochází ve věku 12 až 14 měsíců a v téže době roste i druhá stolička M2. Středové řezáky i1 se vyměňují ve věku 14 – 16 měsíců, v téže době dochází i k výměně trojdílné předstoličky p3 za trvalou P3 která je dvoudílná. Tímto prakticky končí kategorie selat.

Lončákům ve věku 18 až 20 měsíců rostou trvalé řezáky I2, v tomto věku dosahují pouze do poloviny délky středových řezáků I1. Ve věku 20 až 24 měsíců roste poslední stolička M3, někdy se však její růst přesune až do 26 měsíců. Lončáci (před 31.březnem) nebo kusy přeřazené do vyšší kategorie (po 1.dubnu) mají ve věku 24 měsíců (až na výjimky) vyvinutý trvalý chrup o 44 zubech, takže vzorec trvalého chrupu je 3.1.4.3/3.1.4.3.

K posouzení věku podle vývoje chrupu a tím určení či rozlišení selat a lončáků však musíme mít k dispozici spodní čelist, nebo alespoň její polovinu. Rozhodujícím znakem k rozlišení selat od lončáků je poslední předstolička P3, která je u selat trojdílná a u lončáků dvojdílná.

2.6. Posouzení věku starších kňourů

WOLF (2000) uvádí, že k posouzení věku starších kňourů slouží především páráky. Věk se neposuzuje podle jejich délky nebo délky úbrusu, ale podle jejich tvaru, lépe řečeno podle jejich šířky měřené u konce a před úbrusem. Páráky mladého kňoura jsou širší u báze a směrem dopředu se zužují, takže na začátku obrusu jsou podstatně užší. S postupem věku se tento rozdíl vyrovnává, takže páráky trofejově vospělého kňoura mají při bázi a u obrusu přibližně stejnou šířku. U přestárlého kňoura mohou být páráky na začátku obrusu dokonce širší než u báze, popřípadě mají největší šířku uprostřed. Tohoto jevu si všimlo mnoho znalců černé zvěře a BRANDT (1965,1961) z obou uvedených šířek sestavil koeficienty, podle nichž se pak určuje věk. Koeficient se vypočítává tak, že šířka páráku u báze se vydělí šířkou před obrusem (obě šířky v mm), z šířky na obou párácích se

vypočítávají průměrné hodnoty. Brandt vypočítal koeficienty i pro horní špičáky – klektáky. Pro praktické účely sestavil BRIEDERMANN (UECKERMAN, 1977) koeficienty páráků pro čtyři věkové třídy kňourů.

tabulka 1 Koeficienty páráků dle Brandta

Koeficienty páráků dle Brandta	
Brandtův koeficient	věk kňoura v rocích
přibližně 1,80	1 - 2, lončák
1,50 - 1,25	2 - 4, mladý kňour
1,20 - 1,05	5 - 7, silný kňour
1,04 - 1,00	8 a více, trofejově zralý kňour

V obou případech jde o orientační určení věku, avšak podle klektáků, jejichž tvar není tak pravidelný, je přesné určení věku pofiderní.

Určování věku podle ostatních znaků, jako je délka obrusné plochy, podle třetí stoličky – Dubova metoda aj. se ukázaly pro značnou variabilitu jako nepoužitelné.

tabulka 2 Určení věku u kňourů dle Brandtova koeficientu

Určení věku u kňourů dle Brandtova koeficientu		
Brandtův koeficient		Věk kňoura v rocích
Párák	Klekták	
1,80	1,45	1 - 2, lončák
1,50	1,25	2 - 3, mladý kňour
1,35	1,14	3 - 4, mladý kňour
1,25	1,05	4 - 5, mladý kňour
1,17	1,00	5 - 6, silný středně starý kňour
1,10	0,97	6 - 7, silný středně starý kňour
1,06	0,94	7 - 8, silný starý kňour
1,04	0,92	8 - 9, trofejově zralý kňour
1,02	0,90	9 - 10, trofejově zralý kňour
1,00	0,88	10 a více, trofejově zralý kňour

2.7. Posouzení věku dospělých bachyní

WOLF (2000) uvádí, že pro orientační určení věku bachyní slouží spodní háky, které se na rozdíl od páráků kňourů v kořenové části s postupujícím věkem zužují, takže starším bachyním zůstává v kořeni háků otevřený kanálek o průměru 1 mm. Způsob orientačního odhadu věku bachyň vypracoval BLAUPOT TEN CATE (1955). Bachyně ve stáří lončáka má největší šířku háku poblíž kořene a s přibývajícím věkem se největší šířka posunuje směrem k obrusné plošce a kořen háku se uzavírá. Odhad věku bachyní podle tvaru háku je uveden v tabulce.

tabulka 3 Posuzování věku bachyní

Posuzování věku bachyní podle posunu největší šířky háků a uzavírání zubního kanálu		
Věk	Největší šířka háků	Průměr zubního kanálu
2	u zubního kanálu	po celou šířku háku
3	blíže ke středu háku	5 - 6 mm
4	před obrusnou ploškou	4 mm
5	těsně před obrusem	2,5 mm
6	těsně před obrusem	1,5 mm
7	u obrusu	do 1 mm
8	u obrusu	nepatrný
9 a více	u obrusu	uzavřen

Určování věku podle opotřebení chrupu není dosud dostatečně prozkoumané. Je to i proto, že opotřebení chrupu je individuálně značně odlišné podle druhu potravy, kterou se příslušný jedinec převážně živil a v jakém prostředí žil. Přesnější metody jako např. zjišťování počtu ročních anul na průřezu řezáků I_1 a I_2 (kruhů v zubním cementu) podle HELLA (1976) nebo počítání cementových anul mezi kořeny první stoličky M_1 podle UECKERMANNA (1977) jsou pro praktické účely na chovatelských přehlídkách nepoužitelné.

2.8. Reprodukce černé zvěře

2.8.1. Početnost, populační dynamika

WOLF (2000) uvádí, že populační dynamika je výslednicí složité součinnosti vnitřních a vnějších činitelů, které ovlivňují kolísání početnosti příslušné populace. Z vnitřních faktorů je to především reprodukční schopnost druhu, která je geneticky fixována a u černé zvěře je s ohledem na to, že jde o velkého všežravce poměrně vysoká. Významnou úlohu tu má početnost a složení populace po stránce sexuální a věkové, která je v současné době u černé zvěře značně narušená v důsledku jejího nesprávného obhospodařování, zejména nesprávného lovu. K vnějším faktorům ovlivňujícím populační dynamiku patří činitelé biotičtí a činitelé abiotičtí. Z biotických má na černou zvěř značný vliv potrava, mezidruhovú konkurence, predátoři, paraziti a choroby. Z abiotických především počasí. V konečném důsledku je populační dynamika výslednicí poměru natality a mortality jedinců v populaci. Průběh populační dynamiky odrážející se v početnosti populace je v podstatě cyklický, přičemž se rozeznávají roční, víceleté a dlouhodobé cykly.

WOLF – BABIČKA (1987) uvádějí, že vedle biotických a abiotických činitelů je černá zvěř zásadně ovlivněna antropogeními vlivy. Lovecký tlak člověka na černou zvěř byl v minulosti tak silný, že ve volnu způsobil téměř její úplné vyhubení. Neusměrněný lov této zvěře vede k nežádoucímu zmlazování populace, což trvá i dnes. Na druhé straně však člověk zlikvidoval nebo na minimum omezil početnost přirozených predátorů (vlk, rys) černé zvěře a proto ji musí intenzivně lovit, jinak by se přemnožila a hynula by vlivem nemocí.

Průběh ročních cyklů je následující - po početním minimu populace, které je u černé zvěře koncem zimy před metáním setat, přechází postupně do maxima. Maximum nastává po ukončení hlavního období metání a opět začíná postupně klesat, zpočátku pomaleji – úhyn setat, později rychleji – lov a poté opět velmi mírně – zimní ztráty. V tomto naznačeném ročním cyklu může dojít i ke změnám. Například, když je na jaře nepříznivé počasí, může dojít ke zvýšenému úhynu setat, po neúrodě žaludů a bukvic a také dlouhotrvající zimě vzrostou zimní úhyny apod.

Víceleté cykly jsou výrazné zejména u drobných hlodavců, u zajíců a divokých králíků, popř. i u jiných živočichů. U černé zvěře zatím nejsou dostatečně známé. Podstata je v tom, že po dobu několika po sobě následujících příznivých letech se tato zvěř značně rozmnoží (nárůst populační hustoty) a po dosažení početního maxima se početnost rapidně sníží, např. v důsledku tuhé zimy, neúrodě lesních semen, propuknutí sdělné choroby (mor), popř. některých dalších negativně působících vlivů na populaci. Když populace takto přejde do minima, začne postupně opět narůstat a celý cyklus se opakuje. I když početnost populace značně kolísá, v podstatě se jen pohybuje kolem dlouhodobého průměru, protože pokud je ekologický systém v homeostaze (rovnovážný stav) není možné trvalé přemnožení na úkor jiných druhů. V současné době však tyto víceleté cykly nejsou tak nápadné, protože při nárůstu početnosti populace zasáhne člověk zvýšeným odstřelem, takže nedovolí její nadměrné přemnožení. V opačném případě, při poklesu její početnosti při správném obhospodařování zvěře, člověk na ni zmírní lovecký tlak, takže umožní populaci rychleji nahradit vzniklé ztráty. Zatím není přesně známo v jakých časových obdobích se v našich podmínkách tyto víceleté cykly u černé zvěře opakují. Vzhledem k tomu, že člověk její přirozenou skladbu populace značně narušil, je obtížné tyto cykly určit.

Neznáme ani průběh dlouhodobých či mnoholetých populačních cyklů černé zvěře, z nichž každý zahrnuje několik víceletých cyklů. Neznáme ani přirozené mechanismy, které je řídí. Značně je ovlivňuje intenzita loveckého tlaku, například před druhou světovou válkou byla černá zvěř maximálně pronásledovaná, během války a krátce po ní byl lovecký tlak ve střední Evropě velmi slabý, takže se černá zvěř mohla značně rozmnožit a zvětšit svůj areál. Po válce se začala černá zvěř místy obhospodařovat a přestala se bezhlavě pronásledovat, jinde např. i u nás se lovily převážně dospělé nebo dospívající kusy, takže se úplně změnil přirozený průběh jejích populačních cyklů.

2.8.2. Plodnost

BIEDERMAN IN WOLF (2000) uvádí, že k poznání ročního populačního cyklu černé zvěře musíme především znát skutečný přírůstek a mortalitu (úmrtnost) příslušné populace. V NDR byla zjišťována plodnost (fekundita) černé zvěře, přičemž pod tímto pojmem se rozumí přírůstek mláďat v závislosti na věkové struktuře bachyní (samičí zvěře vůbec), v jarním kmenovém stavu, neboť počet zárodků je v jednotlivých věkových třídách bachyní

rozdílný a rozdílné je i procento bachyní v jednotlivých věkových třídách, které se účastní na reprodukci.

Biedermann vypočítal plodnost dle vzorce:

$$T = 0,9 * E * P / 100$$

P – procento samic, které účastní na reprodukci v jednotlivých věkových třídách

E – průměrný počet embrií

Pro podmínky ČR nejlépe vyhovují údaje dle OLOFFA IN WOLF (2000), který uvádí průměrný přírůstek až 5 selat od každé dospělé bachyně a lončáčky a 3 selata od 10 % bachyněk z kategorie selat.

VODŇANSKÝ (2003) dále uvádí, že důležitým faktorem ovlivňujícím reprodukci, je sociální struktura populace. Černá zvěř je vysloveně společensky žijící druh s pevnými sociálními vazbami. Pouze kňouři a přestárlé bachyně jsou samotáři. Bachyně v reprodukčním cyklu žijí společně se svým potomstvem v tlupách, které mají pevně stanovený organizační řád. Základní organizační jednotku tvoří vždy rodinné tlupy, skládající se zpravidla z bachyně a jejích potomků z posledního i předposledního vrhu (selata, lončáci). Někdy zůstává pohromadě i více starších bachyň. Jedná se přitom buď o matku a její dospělé dcery, nebo o několik sourozeneckých bachyň, které pak se svými selaty a lončáky vytvářejí velké rodinné tlupy. Cizí jedinci nejsou v tlupách tolerováni. Jedinou výjimku tvoří období chrutí, při němž se k rodinným tlupám přidružují kňouři. Sociální postavení jednotlivých členů tlupy je závislé na jejich věku. Věkově nejstarší bachyně zaujímá vždy vedoucí pozici. Pouze mezi stejně starými bachyněmi bývá jejich sociální postavení v rámci tlupy určeno jednorázově krátkým bojem. Jehož výsledek zpravidla rozhoduje větší tělesná váha.

MEYNHARD IN VODŇANSKÝ (2003) uvádí, že dlouhodobými vědeckými sledováními bylo prokázáno, že staré vedoucí bachyně dokážou synchronizovat chrutí v rámci tlupy tak, že k němu dochází u všech společně žijících bachyň prakticky ve stejnou dobu. To má za následek shodné termíny metání a rovnoměrný vývoj selat. Kromě toho stará bachyně zabraňuje do určité míry předčasné pohlavní aktivitě u mladých bachyněk.

2.8.3. Poměr pohlaví

WOLF – BABIČKA (1987) uvádějí, že při hodnocení vlivů na přírůst černé zvěře se ukazuje, že je velmi podstatně ovlivňován nevhodným poměrem pohlaví. V naší populaci je právě tento faktor rozhodující, poměr pohlaví je asi 1 : 1,2 ve prospěch bachyní. Přírůst se v našich poměrech pohybuje mezi 100 až 200 % vzhledem k celkovému kmenovému stavu černé zvěře a mezi 250 až 400 % vzhledem ke stavu bachyní včetně lončáků. Stále se tedy klade důraz na úpravu kmenového stavu, a to jak s ohledem na poměr pohlaví, tak i na věkovou strukturu.

Dále WOLF – BABIČKA (1987) uvádějí, že je z chovatelského hlediska nutné upravit poměr pohlaví na 1 : 1, popřípadě (třeba i na přechodnou dobu) preferovat samčí pohlaví (kňoury) a upravit poměr pohlaví na 1,2 až 1,5 : 1. V našich podmínkách, kde černá zvěř nemá přirozené nepřátele, nesmíme dovolit převahu samičího pohlaví, neboť by se stavy nadále zvyšovaly a současně by stoupaly i škody. Věková skladba by měla vypadat takto: u samčího pohlaví uvažujeme se třemi věkovými třídami a u samičího se dvěma. Jako základní kontrolní složení věkových tříd uvažujeme stav k 1. lednu, kde mladá zvěř bez rozdílu pohlaví – selata a lončáci by neměla přesahovat 40 až 45 % a zvěř starší než 2 roky 55 – 60 %. Po 1. dubnu by se měly u samčího pohlaví uvažovat tři věkové třídy: I. lončáci 14 %, II. kňouři 2 až 5 let 23 %, III. kňouři od 6 do 9 let 13 %. U samičího pohlaví: I. věková třída lončáci až dvouleté bachyně 21 % a II. bachyně od 2 do 8 let 29 %. Při poměru pohlaví 1,5 : 1 je u samčího pohlaví v I. věkové třídě 23 % lončáků, ve II. věkové třídě 50 % jedinců 2 až 5letých a ve III. věkové třídě 27 % kňourů starších než 5 let. U samičího pohlaví je v I. věkové třídě 52 % lončáků a dvouletých bachyní a ve II. třídě 48 % bachyní starších než 2 roky. Poměr pohlaví 1 : 1 je optimální, poměr 1,5 : 1 je pro volné honitby maximální z hlediska preference samčího pohlaví. Je vhodný v období značného přemnožení černé zvěře.

2.8.4. Mortalita

JEZIERSKI IN WOLF (2000) uvádí, že zkoumal mortalitu v populaci černé zvěře v Kampionském národním parku a zjistil, že očekávaný průměrný věk, kterého se dožívá sele je v tamních podmínkách u kňourka 21 měsíců a u bachyňky 24 měsíců. Maximálního věku 9 let se dožil kňour a byl nejstarším jedincem zjištěným v populaci. Do 5 let byla

mortalita u kňourů poněkud vyšší než mortalita bachyní, avšak ve vyšším věku byla situace opačná.

2.9. Péče a chov

2.9.1. Chov černé zvěře

Černá zvěř podléhá stejně jako ostatní druhy zvěře mysliveckému plánování a výkaznictví. Pro černou zvěř, kde nejsou stanoveny jakostní třídy honitby a není proto stanoven žádný normovaný stav, se vychází ze zdrojů zjištěných sčítáním k 31. 3. Abychom mohli navrhnout co nejpřesněji výši lovu, musíme znát i pokud možno co nejpřesněji jarní kmenový stav, z něhož potom vycházíme. K tomu je nutné provádět každoročně odpovědně sčítání zvěře. WOLF – BABIČKA (1987) uvádí, že zjišťování početního stavu se provádí několika způsoby: zjišťování podle stop na obnově, zjišťování na zkusných plochách a vizuální sčítání na krmelištích.

2.9.2. Péče o černou zvěř

WOLF – BABIČKA (1987) uvádí, že sem zahrnujeme všechna opatření zaměřená na chov zdravé zvěře ve vyhovujícím prostředí. S ohledem na změny, ke kterým v posledních desetiletích došlo a které se negativně projeví na životním prostředí zvěře, je nutné, věnovat dosud prosperujícím druhům, mezi něž černá zvěř patří, maximální péči. Je třeba zajistit chov zdravé populace černé zvěře, zlepšovat její životní prostředí a provádět taková opatření, kterými by se upoutala v lese a odradila se od častější návštěvy polí. Toto vše je v rukou myslivců hospodařících s touto zvěří a je tedy na nich, jak se s problematikou vypořádají.

2.9.3. Zásady správného chovu černé zvěře odlovem

WOLF – BABIČKA (1987) uvádějí, že ve správně rozčleněném kmenovém stavu je nutno ulovit 70 až 80 % ze stavu selat a nejvýše 20 až 30 % jich nechat přejít do stavu lončáků, z nichž je nutné ulovit alespoň 50 %.

Dále WOLF – BABIČKA (1987) uvádějí, že zvěř obou pohlaví, především však dobře založené kňoury ve 2. věkové třídě, je nutné šetřit. Provádět pouze sanitární odstřel, popřípadě odstranit jedince nevhodné k chovu. Většinu kňourů necháme přejít do třetí věkové třídy, tj. do trofejového věku. V této věkové třídě se provede odstřel do výše 5 % z celkového stavu. U bachyní se zaměřujeme především na slabé a pozdě metající kusy. Z dalšího chovu je nutné odstranit i slabé bachyňky oplodněné nebo metající ve věku selete, protože potomstvo od takovýchto bachyňek zhoršuje kvalitu populace – je náchylnější k onemocnění a méně odolné i proti zhoršeným povětrnostním vlivům. Jinak je nutné dobře založené bachyně ponechat do maximálního chovného věku 7 až 8 let.

VODŇANSKÝ (2003) uvádí, že při nesprávném odstřelu zkušené vedoucí bachyně dojde v tlupě černé zvěře k několika nežádoucím jevům, a to především: zvětší se oblast, ve které se tlupa pohybuje, dochází k nekoordinovanému metání selat v různých ročních obdobích, v tlupě se nacházejí nevyrovnaná selata, zvyšuje se podíl mladých bachyňek předčasně vstupujících do reprodukce.

WANDEL (2004) uvádí, že jedním ze způsobů správné regulace početních stavů černé zvěře se od listopadu musí při lovu z posedu střílet vodící bachyně, zejména vodící mladé bachyně. Ale zastřelit vodící slabou bachyni je dovoleno pouze tehdy, když již nekojí selata a když tlupu vede starší vůdčí bachyně. Ta pak převezme selata od ulovené slabé bachyně. Málokterému myslivci se podaří nejprve ulovit všechna selata a pak vodící bachyni. Hájit všechny vodící bachyně by bylo nesprávné. Myslivec na lovu černé zvěře rozlišuje mezi kojícími bachyněmi (doba hájení), vodícími bachyněmi a vůdčí bachyní. Již nevodící vůdčí bachyně se uloví ve vysokém věku jako samotářka- a to často v domnění, že se jedná o kňoura.

2.9.4. Péče o zdravotní stav zvěře

WOLF – BABIČKA (1987) uvádí, že hlavním okruhem je prevence nemocí. Toto obsahuje celou škálu opatření, která začínají již nejzákladnějšími chovatelskými zásadami. Vzhledem k tomu, že černá zvěř v našich přírodních podmínkách ztratila přirozené predátory, je v dnešní době myslivec povinen tyto nahrazovat. Především na úkor nejmladší věkové třídy. U černé zvěře je to zvláště důležité právě pro její značnou reprodukční schopnost. Pokud nedosáhneme vyrovnaného rozložení věkových tříd s

dostatečným zastoupením reprodukčně plnohodnotné, vyspělé a zdravé zvěře, nabízíme široké pole působnosti onemocněním, protože i nemoci jsou v podstatě prvkem přírodního výběru, jehož negativní vliv se projeví tím zhoubněji, čím méně je výběr prováděn jinými cestami.

WOLF (2000) uvádí, že u nás není nařízená veterinární prohlídka každého uloveného kusu, povinná je pouze prohlídka na svalovce. K vyšetření svalovce se odebírá vzorek ze svalové části bránice pod páteří, velikosti asi 5x5 cm. Myslivec by měl rozeznat alespoň zběžně zdravotní stav ulovené zvěře, k tomu je ovšem nutné, aby poznal jak vypadají a jak jsou uloženy orgány u zdravé zvěře. S ohledem na vývojové cykly parazitů a koloběh infekcí je nutné, aby vývrh (resp. výhoz) byl vždy zakopán. Není třeba zvlášť zdůrazňovat, že ke krmení černé zvěře jsou nevhodné jakékoliv syrové zbytky živočišného původu a to nejen z hlediska zoohygienického, ale u divočáků může dojít k návyku, který by vedl k vyhledávání mláďat jiné zvěře popřípadě i ke kanibalismu.

2.10. Výživa černé zvěře

V dnešní kulturní krajině již nemá černá zvěř možnost své přirozené obživy bez toho, aniž by páchala škody na zemědělsky obhospodařovaných plochách. K minimalizaci škod je proto nutné černou zvěř přikrmovat.

2.10.1. Přikrmování

WOLF (2000) říká, že při přikrmování kteréhokoliv druhu zvěře je nutné znát složení potravy, kterou zvěř vyhledává, popřípadě které potravě dává přednost. Samozřejmě je nutné přihlížet i k jednotlivým ročním obdobím. Jiná situace je v době vegetační, tedy v době hojnosti, kdy si zvěř může vybírat a jiná v době zimní, tj. v době nouze, kdy je výběr omezen a často dochází i k hladovění zvěře. Trvá-li období nouze delší dobu, projeví se to na její celkové kondici. Zvěř vlivem hladovění ztrácí na hmotnosti, je méně odolná vůči nepřízni počasí i proti různým chorobám. Nejvíce na to doplácí mladé, nevyspělé kusy, které při větší ztrátě hmotnosti většinou hynou. Abychom ztráty vlivem hladovění minimalizovali, musíme v období nouze přikrmovat. Pro zimní přikrmování počítáme s denními dávkami asi 0,6 kg jaderného krmiva a 0,8 -1 kg dužnatého krmiva na

kus. Pro mladé kusy se počítá asi s 60 – 70 % tohoto krmiva. To znamená, že na kmenový stav o 100 kusech budeme plánovat asi 5 – 6 tun jaderného krmiva a asi 8 – 10 krmiva dužnatého.

WOLF (2000) uvádí, že černou zvěř, která vyhledáváním potravy působí poměrně značné škody na polních kulturách, je nutné přikrmovat i v době největšího ohrožení těchto kultur. Je to tzv. odváděcí přikrmování, jímž se snažíme černou zvěř udržet co nejdéle v lese a tím snížit škody na polích na únosnou míru. Pro přikrmování černé zvěře používáme: jaderná krmiva (žaludy, bukvice, kaštany, kukuřice, ječmen atd.), dužnatá krmiva (brambory, krmná řepa, ovoce, zelenina atd.) a siláž.

WOLF (2000) říká, že důležitou úlohu při přikrmování mají i zvěřní políčka, na nichž se pěstují hlavně okopaniny, luskoviny, luskoobilné směsky, oves a jiné plodiny, které v době dozrávání jsou pro černou zvěř velmi atraktivní. Jednotlivé odrůdy plodin, popř. agrotechnické lhůty je nutné přizpůsobit tak, aby dozrávaly buď současně, nebo dříve než na polích, pokud zvěřní políčka mají plnit odváděcí funkci. Políčka lze využít jako krmeliště.

2.10.2. Krmeliště

WOLF – BABIČKA (1987) uvádějí, že s potravními nároky a atraktivností honitby pro černou zvěř souvisí i přikrmování černé zvěře v honitbě. Vybudování celoročně fungujících krmelišť má pro stabilizaci stavů černé zvěře základní význam. Počty vybudovaných krmelišť by měly odpovídat výměře lesní plochy v honitbě a normovaným stavům černé zvěře. Počet vybudovaných krmelišť musí odpovídat těmto základním ukazatelům a v honitbách, kde se počítá s chovem černé zvěře, je třeba vybudovat jedno stabilní krmeliště s celoročním provozem na každých započatých 500 ha lesní plochy. Dále je třeba přihlížet k okolnosti, že po určité době se jednotlivé tlupy černé zvěře stabilizují na jednotlivá krmeliště a tvrdě je obhajují proti ostatním tlupám. Počet krmelišť musí odpovídat počtu stabilizovaných tlup černé zvěře v honitbě. Kňouři, zvláště ve věku 5 a více let, krmeliště navštěvují nepravidelně a v dané oblasti využívají i více krmelišť. Krmeliště obvykle budujeme na okraji oblíbeného trvalého nebo pravidelně navštěvovaného stávaníště černé zvěře. Pro stavbu krmeliště vybereme suché osluněné místo na okraji houštiny.

2.11. Lov černé zvěře

Černá zvěř, stejně jako ostatní spárkatá zvěř, musí být lovena podle všech zásad myslivecké etiky a podle platných zákonných předpisů. Doby lovu jsou pro černou zvěř následující:

Sele, lončák - celoročně

Kňour, bachyně – 1.8. – 31.12.

V oblastech chovu tetřeva hlušce, tetřívka obecného, jeřábka lesního a koroptve polní lze lovit prase divoké celoročně (§ 2 vyhl. č. 245/2002 Sb.).

2.11.1. Způsoby lovu

Lov černé zvěře je povolen i v noci a to především za jasných měsíčních nocí s použitím vhodné pozorovací a střelecké optiky. Při samostatných způsobech je možno použít pouze kulovnici, jejíž střela má ve 100 m předepsanou energii danou zákonnou úpravou. Při společných způsobech lovu může být použita brokovnice s jednotnou střelou. Lov černé zvěře rozdělujeme na individuální a společné způsoby lovu.

K samostatným způsobům lovu řadíme čekanou, šoulačku a lov na obnově, jako modifikaci šoulačky a kombinovaný způsob – čekanou spojenou s natláčkou. Čekaná je mezi myslivci oblíbeným způsobem lovu a má tyto výhody: fyzicky méně náročný způsob lovu, a velmi vhodný z chovatelských důvodů. Máme čas zvěř důkladně obeznat a odlovit z chovatelského hlediska nežádoucí kusy.

Ke společným způsobům lovu řadíme natláčku, naháňku a nadháňku. Naháňka je nejčastější způsob lovu černé zvěře, avšak z hlediska mysliveckého hospodaření je to způsob nejméně vhodný. Naháňky černou zvěř značně zneklidňují a způsobují její nežádoucí rozptýl. Při naháňce lze obtížně rozlišit při střelbě vhodnost odstřelových kusů od chovných.

2.11.2. Zásah, značení a dosled

Černou zvěř je nutno dobře zasáhnout, aby pokud možno zůstala v ohni, popřípadě neodešla z nástřelu příliš daleko. Černá zvěř je značně odolná a pokud není dobře zasažená, odbíhá na značnou vzdálenost. Zásah značí velice nezřetelně, nebo neznačí vůbec především proto, že je to velmi vitální zvěř. Velice často se střílí za zhoršených světelných podmínek, kdy značení není vidět. Po výstřelu je důležité přesně označit místo

nástřelu. Z tohoto místa vycházet při eventuelním následném dosledu. S prohlídkou nástřelu se obvykle začíná do 15 minut od výstřelu. Na nástřelu si všímáme především toho, zda se zde nachází zápory, barva, stříž a tříšť, rána od kulky. Po důkladné prohlídce nástřelu začneme s dosledem. K tomu použijeme lovecky upotřebitelného psa s barvářskými zkouškami. Po úspěšném dosledu, pokud zvěř ještě nezhasla, je nutné ji dostřelit. Po té, co dojdeme ke zhaslému kusu, musíme připevnit plombu na zadní běh zvěře za Achillovu šlachu, a teprve po té vzdát zvěři poslední poctu – hryz a úlomek úspěšnému lovcí. Vyplnit evidenční lístek černá zvěř.

3. Popis sledovaného území

Mostecko – pro někoho jen synonymum (představa) měsíční krajiny, pro jiného kout země s přírodními i antropogenními kontrasty, tak jako celé Podkrušnohoří. Jen málo okresů má tak pestré a členité přírodní prostředí jako Mostecko. Jeho přírodní krásy dokončují bohatost geologické stavby území a na ní vázaného nerostného bohatství.

HURNÍK (2001) uvádí, že geologický vývoj zde předurčil četná ložiska nerostných surovin. Toto nerostné bohatství bylo nejen požehnáním, ale i zhoubou zdejší krajiny. K povrchu zde vystupují jak starohorní a snad až prahorní horniny krystalinika s proniky prvohorních žul, tak i sladkovodní a mořské usazeniny svrchní křídly, ba i třetihorní vulkanity. Mladotřetihorní vrstevní soubor severočeské hnědouhelné pánve se právě na Mostecku zachoval v největší mocnosti i nejkvalitnější hnědouhelnou slojí. Nejmladší a nejkratší geologická éra – čtvrtohory má na svědomí vznik dnešních Krušných hor s mocnými úpatními haldami sutí. Taktéž čedičové a znělcové kopce Českého středohoří a nynější říční síť s hlavní odvodňovací řekou Bílinou. Pestrý geologický vývoj území zde předurčil také četná ložiska nerostných surovin. Známé jsou dinasové křemence při výrobě úšťepových nástrojů již před více než 1. miliónem let. Z rudných žil se získávalo stříbro a ostatní kovy. Konečně rozvoj těžby hnědého uhlí znamená průlom do tvářnosti celé krajiny i života obyvatel. Povrchová těžba hnědého uhlí agresivně odstraňuje obce, města, vodní plochy, toky dostávají jiná řečiště. Za důlní činností zůstávala tak zvaná měsíční krajina, která děsila. V další etapě vývoje dochází k rekultivační činnosti mrtvé krajiny. Při povrchové těžbě rozlišujeme dva typy lomů – stěnové a jámové.

ČERMÁK (1999) uvádí, že po těžbě ve stěnových lomech zůstává po ukončení těžby patrná prakticky pouze strmá stěna, kterou mohou alespoň částečně přikrýt stromy ze dna lomu. U jámových lomů, v nichž je těžena prakticky pouze užitková složka, zůstává po těžbě zbytkový lom, který se většinou postupně zaplní vodou. Uhelné lomy však musí skrývat veliké objemy balastních hmot (skrývka), aby se dostaly k surovině. Tato skrývka musí být nejprve uložena mimo ložisko a později, s postupem lomu, do vytěžených prostor. Tak jsou na jedné straně vytvářeny nové kopce v krajině (vnější převýšené výsypky), které mění její tvář. V okolí Mostu to jsou Kopistská výsypka (bývalý Lom Obránců míru, Lom Most), Růžodolská a Jiřetínská výsypka (Lom ČSA), Střimická výsypka (Lomy Ležáky a Most), Březenecká výsypka (Lom Vršany) a Velebudická

výsypka (Lom J. Šverma). Na druhé straně zůstanou po ukončené těžbě hluboké jámy lomů (zbytkové lomy), které je možno potom zasypat, pokud je čím, nebo je využít jiným způsobem (zpravidla jsou zaplavovány). Různým způsobem je možné využít i vnější výsypky. Například z bývalého Lomu Vrbenský je dnes rekreační vodní plocha Matylda a na výsypce nad ní byl vybudován mostecký autodrom. Bývalá Kopistská výsypka v prostoru mezi Mostem a Komořany byla rekultivována na rozsáhlý les, kde našla areál rozšíření především zvěř spárkatá – jelen lesní (*Cervus elaphus*), srnec obecný (*Capreolus capreolus*), muflon (*Ovis musimos*) a prase divoké (*Sus scrofa*). Bývalý lom Benedikt byl zrekontrolován na rekreační vodní plochu. Vnější výsypka Velebudice na dostihové závodistiště. Na výsypce Špičák je umístěno nové letiště Most. Na výsypce Lomu Hrabák v Čepirohách vinice a tak podobně.

Hornojřetínská výsypka - 411 ha

Růžodolská výsypka – 760 ha

Střimická výsypka – 395 ha

Slatinická výsypka – 400 ha

Čepirožská výsypka – 260 ha

Kopistská výsypka – 435 ha

Velebudická výsypka – 790 ha

Výsypka Malé Březno – 210 ha

Lom Vrbenský a jeho výsypka – 500 ha

Celkem 4161ha

3.1. Podnebí (klíma)

BENEŠ A KOL (2004) uvádějí, že hradba Krušných hor usměřňuje západní větry směrem na severovýchod a na severní straně způsobuje ochlazení dušných hmot natolik, že zde dochází k vysrážení vzdušné vlhkosti deštěm, takže do prostoru Mostecká se dostávají ochuzené o tuto vláhu. Tento jev je nazýván dešťovým stínem Krušných hor. V západní části regionu se nadto projevuje též srážkový stín Doupovských hor. Základní ráz krajiny však udává makroklima jehož hodnoty jsou sledovány v Meteorologických stanicích.

Mostecko je charakteristické výraznou rozdílností reliéfu. Přitom na poloze utváření povrchu území závisí vytváření klimatu oceánského a kontinentálního, nížinného a horského a klimatu na větrných a závětrných místech morfologicky členitého území.

Oceánské klima se vyznačuje mírnějšími změnami a kratším obdobím vegetačního klidu. Klima kontinentální je charakteristické většími a dlouhotrvajícími zimními mrazy a v létě opět vysokými teplotami. Území Mostecka leží na rozhraní oceánského a kontinentálního klimatu. Množství srážek se od oceánského klimatu ke kontinentálnímu snižuje.

Pro Mostecko je charakteristické i velmi proměnlivé klima ve vztahu k nadmořské výšce. Ve vyšších polohách klesají teploty a zvyšuje se sluneční záření. Rovněž kolísání denních a nočních teplot na horách je větší než v nížinách. Pro pánevní část Mostecka je charakteristická tvorba inverzních stavů, kdy se v nížině ukládá (zvláště v zimě) studený vzduch a nízko položené mraky zachycují sluneční záření. V důsledku dešťového stínu má kotlina mostecké pánve nižší oblačnost, nízké srážky a větší kolísání teplot, čímž se více přibližuje kontinentálnímu klimatu, kdežto krušnohorská část Mostecka klimatu oceánskému.

Poslední dobou je výrazným klimatotvorným činitelem i člověk. Je známo, že exhalace z různých topenišť vypouštějí do ovzduší zplodiny a že CO₂ - oxid uhličitý - spolu s dalšími prvky a sloučeninami zvyšuje tzv. skleníkový efekt, jehož důsledkem je zvyšování teplot. S tím je spojeno nebezpečně velké tání ledovců s následným zvyšováním hladiny moří a oceánů, nadměrné vysoušení teplých oblastí a zvyšování četnosti extrémních klimatických situací.

Klimaticky lze Mostecko rozdělit v podstatě na dvě oblasti: na pánevní část (včetně úseku Českého středohoří) a část Krušnohorskou. Obě se od sebe výrazně klimaticky odlišují. Přejít tvoří jižní svahy Krušných hor. Všeobecně platí, že oblast Krušných hor se vyznačuje mírně chladným a vlhkým klimatem, kdežto Podkrušnohoří závětrnou polohou v dešťovém stínu Krušných hor a částečně i Doupovských vrchů s klimatem výrazně sušším a teplejším.

Díky tomu, že pylová zrna dokumentují rozšíření určitého typu vegetace, která je ovlivněna hlavně klimatem, byla za pomoci rozborů pylu konzervovaného ve vrstvě rašeliny bývalého Komořanského jezera provedena rekonstrukce vývoje vegetace a klimatu v naší oblasti, a to za období posledních 12 až 14 tisíc let.

■ Před 12 až 14 tisíci lety se průměrné roční teploty v pánevní části Mostecka pohybovaly kolem 4 °C a v Krušných horách asi 0 °C. Tomu odpovídaly v pánvi mokřady s chudou vegetací a v Krušných horách vládla vegetace podobná dnešní bezlesé severské tundře.

■ Před 10 tisíci lety se v souvislosti s postupným ústupem ledovce na severní straně Krušných hor již mírně oteplovalo s průměrnou roční teplotou v pánvi 5 °C a na horách 1 - 2 °C. To se projevilo v údolní části částečným výskytem porostů s převahou borovice a v Krušných horách tundrou s výskytem skupin stromů.

■ Před 8 až 9 tisíci lety se ledovec již posunul k severu. To se projevilo v Podkrušnohoří výrazným zvýšením průměrné roční teploty až na 10 °C, což umožnilo rozvoj lesa s převahou dubu, lípy, jilmu, jasanu, a v Krušných horách s teplotou 7 °C velkým výskytem lísky a prvně i smrku.

■ Před 7 tisíci lety průměrná roční teplota v pánvi dosahovala 11 °C. Značnou část Podkrušnohoří pokrývaly již smíšené doubravy a v Krušných horách, kde se teploty pohybovaly kolem 8 °C, se stále více šířily smrkové porosty.

■ Ještě teplejším obdobím v Podkrušnohorské oblasti bylo období neolitu a eneolitu, kdy se zde usazovali zemědělci (před 5 až 6 tisíci lety). Tehdy průměrné roční teploty vystoupily na 11 až 12 °C a smíšené doubravy vystoupily až do krušnohorských svahů. Na horách se udržovaly stále vysoké teploty kolem 8 °C, což se projevilo v bujné vegetaci a úplném zalesnění.

■ Před 4,5 - 2,8 tisíci lety při průměrné roční teplotě 10 °C se na horách lesní porosty smrku obohacovaly o buk a jedli, v pánevní části Mostecka stále převládaly smíšené doubravy s mokřadní vegetací v okolí Komořanského jezera a v úsecích náplav vodních toků.

■ V celém období posledních 2 tisíc let je teplota v podstatě dlouhodobě stabilizována na ročních průměrech 5 °C v horské oblasti a 8 - 9 °C ve vlastní pánvi. Přirozená vegetace oproti minulému období v podstatě nedoznala změny. Navíc se zde nacházejí již pyly obilovin, plevelné a rumištní vegetace.

tabulka 4 Základní klimatické charakteristiky

Přehled základních klimatických charakteristik Mostecka		
Charakteristika	Pánev	
Průměrná roční teplota vzduchu	8 – 9 °C	
Teplota vzduchu	V lednu	-1 až -2 °C
	V dubnu	8 -9 °C
	V červenci	16 – 18 °C
	V říjnu	8 -9 °C
Počet mrazových dnů v roce	100-120	

Počet letních dnů v roce	40-60
Průměrný roční úhrn srážek	450-650 mm
Úhrn srážek	V lednu 20-25 mm
	V dubnu 30-40 mm
	V červenci 60-70 mm
	V říjnu 30-40 mm
Roční počet dnů se srážkami 1 mm	80-90
Roční počet dnů se sněhovou pokrývkou	20-50
Maximum sněhové pokrývky	20-40 cm
Úhrn srážek v letním období	200-300 mm
Úhrn srážek v zimním období	250-350 mm
Průměrné roční teploty	Kopisty 8,4 °C
Průměrné roční srážky	Skyřice 431 mm
	Most 474 mm
	Litvínov 653 mm
Roční oblačnost	60-75%
Sluneční svit	1600 hod/rok
Směry převažujících větrů	JZ, Z, SZ

3.2. Myslivecké hospodaření

3.2.1. Komořany

Honitba Komořany držitel HS Most Komořany, V. Řezáče 315, Most uživatel Rekultivace a.s. Most, spadající do správního území obce s rozšířenou působností Most.

Základní údaje o honitbě: Výměra honitby 747 ha celkem, z toho zemědělská půda 52 ha, lesní půda 277 ha, vodní plocha 64 ha, ostatní pozemky 354 ha.

Lovečtí psi: podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, vyhláška č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti § 15 počty psů stanovené pro jednotlivé druhy honiteb.

Početní stavy psů s loveckou upotřebitelností:

Drobná zvěř: stanovený 1 pes – skutečnost 2 psi.

Spárkatá zvěř: stanovený 1 pes – skutečnost 2 psi.

Norníci: stanovený 1 pes – skutečnost 3 psi.

Celkem: stanoveni 3 psi – skutečnost 7 psů.

Rozdělení skupin plemen loveckých psů – ohaři 2, honiči 1, teriéři 1, jezevčáci 3, celkem 7

Početní stavy zařízení pro příkrmování zvěře

Slaniska 16 ks

Zásypy 14 ks

Krmelce 16 ks

Počet osob (držitelů platných loveckých lístků) trvale vykonávajících právo myslivosti – 15 osob.

Plán lovu, skutečnost a JKS:

tabulka 5 Plán lovu, skutečnost a JKS kňour

kňour			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	0	0	4
2005	0	0	5
2006	0	0	4
2007	0	0	3
2008	1	1	11

tabulka 6 Plán lovu, skutečnost a JKS bachyně

Bachyně			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	0	0	6
2005	0	0	8
2006	0	0	9
2007	0	0	11
2008	0	0	7

tabulka 7 Plán lovu, skutečnost a JKS lončák

Lončák			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	22	22	22
2005	32	32	32
2006	10	10	11
2007	27	27	27
2008	27	27	27

tabulka 8 Plán lovu, skutečnost a JKS sele

Sele			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	23	23	23
2005	30	30	28
2006	9	9	17
2007	24	24	26
2008	23	23	23

tabulka 9 Plán lovu, skutečnost a JKS celkem

Celkem			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	45	45	55
2005	62	62	73
2006	19	19	41
2007	51	51	67
2008	51	51	68

3.2.2. Braňany

Honitba „Braňany“ držitel HS Braňany, uživatel „Myslivecké služby“ Český sever s.r.o., spadající do správního území obce s rozšířenou působností Most.

Základní údaje o honitbě: Výměra honitby 2599 ha celkem, z toho zemědělská půda 698 ha, lesní půda 222 ha, vodní plocha 86 ha, ostatní pozemky 1593 ha.

Lovečtí psi: podle zákona č.449/2001 Sb., o myslivosti, vyhláška č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti § 15 Počty psů stanovené pro jednotlivé druhy honiteb.

Početní stavy psů s loveckou upotřebitelností:

Drobná zvěř stanovený 2 psi – skutečnost 2 psi.

Spárkatá zvěř – 2 psi – skutečnost 2 psi.

Norníci stanovený 1 pes – skutečnost 2 psi.

Celkem stanovený 5 psů– skutečný 6 psů.

Rozdělení skupin plemen loveckých psů – ohaří 2, slídiči 1, teriéři 3, celkem 6

Početní stavy zařízení pro příkrmování zvěře

Slaniska 12 ks

Zásypy 6 ks

Krmelce 8 ks

Počet osob (držitelů platných loveckých lístků) trvale vykonávajících právo myslivosti – 15 osob.

Plán lovu, skutečnost a JKS:

tabulka 10 Plán lovu, skutečnost a JKS kňour

kňour			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	0	0	3
2005	0	0	4
2006	0	0	5
2007	0	0	7
2008	0	0	3

tabulka 11 Plán lovu, skutečnost a JKS bachyně

Bachyně			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	0	0	7
2005	0	0	5
2006	1	1	7
2007	0	0	5
2008	0	0	10

tabulka 12 Plán lovu, skutečnost a JKS lončák

Lončák			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	16	16	16
2005	23	23	23
2006	7	7	7
2007	20	20	20
2008	91	91	91

tabulka 13 Plán lovu, skutečnost a JKS sele

Sele			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	15	15	18
2005	21	21	21
2006	9	9	15
2007	41	41	30
2008	87	87	87

tabulka 14 Plán lovu, skutečnost a JKS celkem

Celkem			
rok	plán	skutečnost	JKS
2004	31	31	44
2005	44	44	53
2006	17	17	34
2007	61	61	62
2008	178	178	191

3.2.3. Mariánské Radčice

Honitba „Mariánské Radčice“ držitel HS Mariánské Radčice, V. Řezáče 315, Most, uživatel Myslivecké sdružení Mariánské Radčice spadající do správního území obce s rozšířenou působností Litvínov.

Základní údaje o honitbě: Výměra honitby 2188,90 ha celkem, z toho zemědělská půda 479,26 ha, lesní půda 65 ha, vodní plocha 115,79 ha, ostatní pozemky 1529,85 ha.

Lovečtí psi: podle zákona č.449/2001 Sb., o myslivosti, vyhláška č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti § 15 počty psů stanovené pro jednotlivé druhy honiteb.

Početní stavy psů s loveckou upotřebitelností:

Drobná zvěř stanovený 2 pes – skutečnost 3 psi.

Spárkatá zvěř – 2 psi – skutečnost 2 psi.

Norníci stanovený 1 pes – skutečnost 3 psi.

Celkem stanovený 5 psů – skutečný 8 psů.

Rozdělení skupin plemen loveckých psů – ohaři 5, teriéři 2, jezevčáci 1, celkem 8

Početní stavy zařízení pro příkrmování zvěře

Slaniska 28 ks

Zásypy 36 ks

Krmelce 23 ks

Počet osob (držitelů platných loveckých lístků) trvale vykonávajících právo myslivosti – 30 osob.

Plán lovu, skutečnost a JKS:

tabulka 15 Plán lovu, skutečnost a JKS kňour

kňour			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	7	1	3
1996	3	1	4
1997	2	1	3
1998	0	0	2
1999	0	0	1
2000	3	1	4
2001	5	1	1
2002	1	2	4
2003	1	0	0
2004	1	0	2
2005	1	3	6
2006	1	1	1
2007	0	0	3
2008	0	0	3

tabulka 16 Plán lovu, skutečnost a JKS bachyně

Bachyně			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	10	2	5
1996	5	3	7
1997	4	0	4
1998	4	0	4
1999	4	1	1
2000	4	1	6
2001	3	0	1
2002	0	0	3
2003	1	0	5
2004	1	0	3
2005	11	8	10
2006	14	14	8
2007	0	0	3
2008	7	7	12

tabulka 17 Plán lovu, skutečnost a JKS lončák

Lončák			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	19	5	5
1996	0	6	0
1997	10	2	12
1998	6	4	12
1999	12	0	12
2000	0	2	0
2001	0	5	5
2002	3	16	0
2003	10	10	11
2004	7	9	3
2005	25	30	12
2006	45	45	9
2007	37	37	16
2008	29	29	7

tabulka 18 Plán lovu, skutečnost a JKS sele

Sele			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	19	2	25
1996	25	6	45
1997	10	5	0
1998	6	4	8
1999	8	2	5
2000	9	1	16
2001	4	4	5
2002	9	9	9
2003	5	13	5
2004	16	6	5
2005	55	51	11
2006	70	70	24
2007	39	39	20
2008	53	53	20

tabulka 19 Plán lovu, skutečnost a JKS celkem

Celkem			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	55	10	33
1996	33	16	56
1997	26	8	19
1998	16	8	26
1999	24	3	19
2000	16	5	26
2001	12	10	11
2002	13	27	16
2003	17	23	21
2004	25	15	13
2005	92	92	39
2006	130	130	42
2007	76	76	42
2008	89	89	42

3.2.4. Jiřetín

Honitba „Jiřetín“ držitel HS Most Komořany, V. Řezáče 315, Most, uživatel Myslivecké sdružení „Jeřabina Křížatky“, Křížatky 5, Litvínov spadající do správního území obce s rozšířenou působností Litvínov.

Základní údaje o honitbě: Výměra honitby 904 ha celkem, z toho zemědělská půda 76 ha, lesní půda 15 ha, vodní plocha 42 ha, ostatní pozemky 771 ha.

Lovečtí psi: podle zákona č.449/2001 Sb., o myslivosti, vyhláška č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti § 15 Počty psů stanovené pro jednotlivé druhy honiteb.

Početní stavy psů s loveckou upotřebitelností:

Spárkatá zvěř – 1 pes – skutečnost 3 psi.

Norníci stanovený 1 pes – skutečnost 4 psi.

Celkem stanovený 3 psi – skutečný 7 psů.

Rozdělení skupin plemen loveckých psů – honiči 3, jezevčíci 3, celkem 7

Početní stavy zařízení pro příkrmování zvěře

Slaniska 10 ks

Zásypy 12 ks

Krmelce 13 ks

Počet osob (držitelů platných loveckých lístků) trvale vykonávajících právo myslivosti – 17 osob.

Plán lovu, skutečnost a JKS:

tabulka 20 Plán lovu, skutečnost a JKS kňour

kňour			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	7	1	3
1996	3	1	4
1997	2	1	3
1998	0	0	2
1999	0	0	1
2000	3	1	4
2001	5	1	2
2002	1	2	4
2003	1	0	0
2004	2	2	4
2005	2	1	9
2006	7	7	18
2007	2	2	18
2008	0	4	14

tabulka 21 Plán lovu, skutečnost a JKS bachyně

Bachyně			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	10	2	5
1996	5	3	0
1997	4	0	4
1998	4	0	4
1999	4	1	1
2000	4	1	6
2001	3	0	3
2002	0	0	3
2003	1	0	5
2004	6	0	8
2005	5	1	11
2006	1	1	11
2007	0	0	9
2008	0	0	9

tabulka 22 Plán lovu, skutečnost a JKS lončák

Lončák			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	6	5	0
1996	0	6	7
1997	10	2	12
1998	12	4	12
1999	12	0	2
2000	0	2	0
2001	0	5	3
2002	3	16	0
2003	10	10	11
2004	4	17	12
2005	10	38	0
2006	46	46	20
2007	22	22	0
2008	58	58	58

tabulka 23 Plán lovu, skutečnost a JKS sele

Sele			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	38	2	25
1996	25	6	45
1997	10	5	0
1998	12	4	8
1999	8	2	5
2000	9	1	16
2001	4	4	5
2002	9	9	9
2003	5	13	5
2004	16	3	12
2005	16	18	31
2006	62	62	58
2007	12	12	29
2008	49	49	35

tabulka 24 Plán lovu, skutečnost a JKS celkem

Celkem			
rok	plán	skutečnost	JKS
1995	55	10	33
1996	33	16	56
1997	26	8	19
1998	16	8	26
1999	24	3	9
2000	16	5	26
2001	12	10	11
2002	12	27	16
2003	17	23	21
2004	28	22	24
2005	33	58	61
2006	116	116	106
2007	36	36	56
2008	107	111	58

4. Materiál

4.1.1. Reprodukce černé zvěře – výsledky a diskuse

Ve sledovaném období 2004-2008 bylo na základě dat viz výše uvedený Plán lovu, skutečnost a JKS (str. 22-31) v honitbách Komořany a Braňany zjištěno, že v tomto období docházelo k plynulému nárůstu JKS tak odstřelu. Výjimku tvoří rok 2006, kdy díky nepříznivým klimatickým podmínkám (extrémně dlouhá a tuhá zima s vysokou sněhovou pokrývkou a studené, sychravé jarní období) došlo ke snížení JKS tak i odstřelu. Jarní metání selat nastalo právě v tomto nepříznivém období, což se odrazilo ve vysokém úhynu selat a slabých kusů, což koresponduje s názorem uvedeným v díle WOLF – BABIČKA (1987). V honitbě Braňany došlo v roce 2008 k extrémnímu nárůstu JKS tak i odstřelu, který byl způsoben změnou managementu a zefektivněním odlovu.

V honitbě Mariánské Radčice je velikost JKS poměrně stabilní, díky optimálně provedenému každoročnímu odstřelu. To se projevilo významně v roce 2006, kdy bylo odstřeleno 130 kusů. Tento enormní nárůst odstřelu byl způsoben nepříznivou zimou. Kvůli vysoké sněhové pokrývce v Krušných horách sešla černá zvěř do této honitby, která se nachází na úpatí Krušných hor, neboť zde byly lepší životní podmínky (nižší sněhová pokrývka a s tím související lepší přístup k potravě). Jedná se o ideální myslivecké hospodaření s černou zvěří, neboť jsou udržovány stabilní a optimální početní stavy černé zvěře.

V honitbě Horní Jiřetín je JKS udržován také na stabilní výši (kromě roku 2005) okolo 60 kusů. Výrazný nárůst odstřelů v roce 2006 je způsoben stejnými faktory jako u honitby Mariánské Radčice, protože se také jedná o honitbu nacházející se na úpatí Krušných hor. V roce 2008 byl nárůst odstřelů zapříčiněn zmenšeným odlovem v roce 2007, což vedlo v následujícím roce ke zvýšenému početnímu stavu černé zvěře.

Ve všech honitbách byl sledován průměrný přírůstek počtu selat terénním pozorováním a pitvou odlovených plných bachyněk – selat – váha plodu od 560-640 g (viz příloha Plodnost str. 12-13). Byly sledovány 2 kategorie: bachyňky z kategorie selat, které měly průměrně 3 selata na vrh a dospělé bachyně a lončačky, jež měly v průměru 6 selat na vrh. Toto dlouhodobé pozorování koresponduje s údaji uvedenými autory OLOFF A BIEDERMANN IN WOLF (2000).

Podle dostupných statistik odstřelu v honitbách je patrné, že v kategoriích sele a lončák je poměr odlovených sameců a samic 1:1. Vzhledem k tomu, že je v uvedených honitbách narušena věková a sociální struktura černé zvěře, je třeba zvýšit odlov bachyněk v kategoriích sele a lončák. To není bohužel v praxi možné, protože se většina odlovů odehrává za snížených světelných podmínek, při kterých je nemožné odlišit jednotlivá pohlaví. Odlovy v jednotlivých mysliveckých rocích jsou koncipovány tak, aby byl odlov tvořen z 95% selaty a lončáky a zbylých 5% připadlo na kňoury a bachyně.

Na Mostecku se nachází hustá silniční síť, která zvyšuje riziko střetu zvěře s motorovými vozidly. Toto riziko střetu je navíc umocněno zvyšujícími se počty černé zvěře. Údaje o dopravních nehodách způsobených střetem se zvěří poskytl Dopravní inspektorát Policie ČR Most. Tato čísla však neposkytují skutečný obraz o množství střetů se zvěří, neboť ne všechny střety jsou nahlášeny policii.

tabulka 25 Střety se zvěří celkem

Rok	Celkem střet se zvěří	Z toho střetů z černou zvěří
2004	63	9
2005	57	10
2006	61	13
2007	54	8
2008	55	19

tabulka 26 Počet střetů s černou zvěří za rok 2004

Místo	Čas	Datum	Počet čer. Zvěře
Sil. I/27 Záluží u Mostu	4:30	17.2.2004	1 - usmrceno
Sil. I/13 Liběšice	22:40	10.4.2004	1 - uteklo
Sil. I/27 Čepirohy	22:50	7.8.2004	1 - uteklo
Sil. I/28 kř. Most - Lony	5:15	12.8.2004	1 - uteklo
Sil. LI/256 u Mariánských Rad.	5:50	9.9.2004	1 - uteklo
Sil. I/27 Bylany	21:45	16.10.2004	1 - uteklo
Sil. I/27 u Čepiroh	22:45	25.10.2004	1 - uteklo
Sil. LI/ Bělušice	23:30	8.11.2004	6 - usmrceno
Sil. LI/255 Komořany FEHAS	20:15	14.11.2004	1 - uteklo

tabulka 27 Počet střetů s černou zvěří za rok 2005

Místo	Čas	Den	Počet čer. Zvěře
Obrnice -Bentonitka	6:00	28.2.2005	1 - uteklo
Sil. I/27 Záluží u Mostu Hlubina	20:40	12.3.2005	1 - usmrceno
Sil. LII/2564 Meziboří	18:30	9.5.2005	1 - uteklo
Sil. LII/ Janov - h. Jiřetín	5:15	7.10.2005	1 - uteklo
Sil. LI/256 Braňany - letiště	10:20	7.10.2005	1 - uteklo
Sil. I/13 Komořany UU	22:00	26.10.2005	1 - usmrceno
Sil. I/13 Most důl ČSA	6:00	15.11.2005	1 - uteklo
Sil. I/13 Most důl ČSA	6:00	15.11.2005	1 - usmrceno
H. Jiřetín - Janov	17:10	27.11.2005	1 - uteklo
Sil. I/15 u Korozluk	2:20	5.12.2005	1 - uteklo

tabulka 28 Počet střetů s černou zvěří za rok 2006

Místo	Čas	Datum	Počet čer. Zvěře
Sil. I/27 Velebudice	16:25	18.1.2006	1 - uteklo
Sil. I/27 Záluží u Mostu	18:30	20.2.2006	1 - usmrceno
Sil. I/27 Žatecká	20:20	7.3.2006	1 - usmrceno
Sil. I/27 Kopisty	0:40	2.7.2006	2 - usmrceno
Sil. I/27 Kopisty	23:05	19.7.2006	1 - uteklo
Sil. LI/255 Komořany D. Jiřetín	23:00	29.8.2006	1 - uteklo
Sil. I/27 u prodejny Phonix	V.15	26.9.2006	1 - usmrceno
Sil. I/15 Sedlec	20:15	8.10.2006	1 - usmrceno
Most ul. Žatecká	20:45	18.10.2006	1 - uteklo
Sil. I/27 u sídl. ČSD	23:20	10.11.2006	2 - usmrceno
Sil. I/27 Čepirohy	5:30	27.11.2006	1 - uteklo
Sil. I/27 Havraň	20:10	5.12.2006	1 - usmrceno
Sil. I/15 Se Obec Skršín	22:00	29.12.2006	1 uteklo

tabulka 29 Počet střetů s černou zvěří za rok 2007

Místo	Čas	Datum	Počet čer. zvěře
Sil. I/15 pod Vtelenskými kas.	5:45	15.3.2007	1 - usmrceno
Sil. III/2534 Horní Jiřetín	22:30	3.4.2007	1 - usmrceno
Sil. LI/271 Klíny	21:40	11.4.2007	1 - uteklo
Sil. I/27 Čepirohy	22:20	16.4.2007	1 - uteklo
Sil. I/13 České Zlatníky	0:10	3.7.2007	1 - usmrceno
Most Žatecká	6:10	6.10.2007	3 - usmrceno
Sil. I/569 u Dolu ČSA	23:20	27.10.2007	4 - usmrceno
Sil. LI/569 Bělušice	21:20	22.11.2007	1 - usmrceno

tabulka 30 Počet střetů s černou zvěří za rok 2008

Místo	Čas	Datum	Počet čer.zvěře
Čepirohy	19:40	1.2.2008	1 - usmrceno
Sil.I/13 před sejzdem Komofany	5:25	21.1.2008	1 - usmrceno
Braňany 200 m před Kaňkovem	19:50	14.2.2008	1 - uteklo
sil. I/13 u Dolu Čsa	21:25	6.3.2008	1 - usmrceno
Sil. I/13 Most - Chomutov	0:40	11.4.2008	1 - usmrceno
Sil.II/569	15:00	20.6.2008	1 - uteklo
Sil.I/27 Čepirohy	1:00	8.8.2008	1 - uteklo
Sil.I/27 Čepirohy	23:00	11.9.2008	1 - usmrceno
Sil. I/15 Bečov	22:00	3.10.2008	1 - uteklo
Bedřichův Světec	3:40	4.10.2008	1 - uteklo
Sil. I/15 Korozluky	6:00	24.10.2008	1 - usmrceno
Sil. I/27 Malé Březno	6:25	25.10.2008	1 - usmrceno
Sil.I/13 Důl ČSA	20:45	25.10.2008	1 - usmrceno
Sil. LII/0133 Janov	22:10	12.10.2008	1 - uteklo
Sil. I/28 Most - Louny za odb. Skrš	19:00	5.12.2008	1 - uteklo
I/28 Most - Louny u odb.	19:35	16.12.2008	1 - usmrceno
Sil. III/2564 Meziboří - Litvínov	5:57	27.12.2008	1 - usmrceno
Sil. I/15 Lovosice - Most, Chrámce	19:30	28.12.2008	1 - usmrceno

4.1.2. Péče a chov – výsledky a diskuse

V uvedených honitbách podléhá černá zvěř mysliveckému plánování a výkaznictví, nemá stanoveny normované stavy a JKS se zjišťují každoročně odpovědným sčítáním. Sčítání probíhá ve 3 stanovených termínech. Provádí se několika způsoby: zjišťování podle stop na obnově, zjišťování na zkusných plochách a vizuální sčítání na krmelištích, což jsou v daných podmínkách zvěřní polička. Což koresponduje s tvrzením WOLFA – BABIČKY (1987). Přesnost sčítání je odvislá od zodpovědnosti a zkušenosti myslivců, kteří sčítání provádějí.

Díky místním přírodním podmínkám, kdy většinu plochy tvoří rekultivované výsyvky a doly, není problém udržet černou zvěř mimo zemědělsky obhospodařované plochy, kterých je zde minimum. Rekultivované výsyvky poskytují černé zvěři ideální životní podmínky – dostatek potravy, kryt (40-50 ha plochy pokrytého pámelníkem bílým, jenž tvoří podrost klimaxových dřevin) a klid. Na částech rekultivovaných ploch se provádí výsadba. Tyto plochy jsou chráněny proti škodám způsobeným zvěří dvěma způsoby: mechanická ochrana a chemická ochrana. Mechanická ochrana je ekonomicky nákladnější, ale efektivnější. Poskytuje kulturám podstatně dlouhodobější ochranu před škodami zvěří. Pro tyto účely se nejčastěji používají oplocenky z drátěného pletiva o výšce

cca 2 m a o velikosti ok 4x4 cm, nebo oplocenky dřevěné o stejné výšce doplněné ve spodní části do 0,5 m drátěným pletivem zabraňujícím průniku zajíců. Pro černou zvěř není tato ochrana překážkou (viz příloha Způsob života černé zvěře str. 6-7). Působí přímé škody na oplocenkách zničením oplocenky a nepřímé tím, že umožní průnik ostatním druhům zvěře do oplocenky, které zde způsobují škody ohryzem a okusem popř. vytloukáním.

Odlovy v jednotlivých mysliveckých rocích jsou koncipovány tak, aby byl odlov tvořen z 95% selaty a lončáky a zbylých 5% připadlo na kňoury a bachyně. Cílem odlovu je docílit ostaršení populace černé zvěře, protože je narušena věková a sociální skladba černé zvěře. To má zajistit zamezení nekoordinovaného početního nárůstu, což potvrzují ve svých dílech i WOLF – BABIČKA (1987) a VODŇANSKÝ (2003). Oproti doporučením od WANDELA (2004), která jsou v laboratorních podmínkách maximálně účinná, ale v praxi těžko využitelné.

Je snaha o odlov slabé zvěře, protože je rezervoárem a přenašečem infekčních virových a bakteriálních onemocnění, což koresponduje s názory WOLF – BABIČKA (1987). V uvedených honitbách se proti vnějším a vnitřním parazitům (plicní červivost, střevní červivost, zákožky, klíšťata atd.) používá přípravek Cermix premix ad usum vet. dle příbalové informace. Z parazitóz mezi trvale sledované onemocnění patří především trichinelóza přenosná na člověka. Prevence se provádí vyšetřením každého kusu ulovené černé zvěře na svalovitost, dle WOLFA (2000). Vyšetření se provádí metodou kompresní a trávicí. V bývalém okrese Most se provádí pouze vyšetření kompresní metodou z důvodu absence vhodných technologií pro trávicí metodu (absence jatek pro hospodářská zvířata). S ohledem na vývojové cykly parazitů a koloběh infekcí se výhoz v uvedených honitbách zakopává. Pokud to přírodní podmínky nedovolí (zmrzlá zem), je výhoz odvezen do kafilerního boxu, což je v souladu s doporučeními WOLFA (2000).

4.1.3. Výživa černé zvěře – výsledky a diskuse

V uvedených honitbách se černá zvěř přikrmuje pomocí vnadišť, jež slouží také k odlovu černé zvěře. Na 150-200 ha je počítáno s jedním vnadištěm, na němž se zvěři předloží maximálně 150 kg jaderného krmiva na týden. Používá se zrno kukuřice, oves,

ječmen a luštěniny. Z objemných krmiv se používá především ovoce a zelenina. V honitbách se využívají zvěřní políčka (viz příloha Karty stanoviště str. 10-12) o celkové výměře 14 ha na 1000 ha honitby. Na nich se pěstuje oves, LOS, topinambury a víceleté pícniny, což je v souladu s WOLFEM (2000). Přestože políčka v uvedených honitbách neplní odváděcí funkci, jak uvádí WOLF (2000), jsou dodržovány agrotechnické lhůty pro jednotlivé plodiny tak, aby postupně dozrávaly. Políčka lze též použít jako "krmeliště". Hlavní příkrmovací období trvá od konce září do dubna, kdy je zvěři předkládáno zvýšené množství krmiva. Množství krmiva je neúměrně vysoké k početnímu stavu černé zvěře, což vede k jeho neefektivnímu využití a vzniku ztrát (např. plesnivění). Nezkonzumované krmivo je lákadlem pro jiné druhy zvěře (spárkaté i pernaté), které se na vnadištích příkrmují. V letním období se černá zvěř nepřikrmuje, protože má dostatek vhodných zdrojů potravy pro svou obživu.

Krmeliště nejsou v těchto honitbách zavedena, což je velká škoda. Mají totiž nesporné výhody, jako jsou stabilizace stavu černé zvěře, jak uvádějí WOLF – BABIČKA (1987) či lépe udržitelné zoohygienické podmínky oproti vnadištím.

4.1.4. Lov černé zvěře – výsledky a diskuse

V uvedených honitbách se černá zvěř loví pouze dle zákonných norem a předpisů, nejsou zde povoleny žádné výjimky z lovu. Loví se zde především způsobem individuálním, speciálně noční lov na vnadištích za jasných měsíčních nocí nebo při osvětlení přílehlými průmyslovými komplexy (Chemopetrol, a.s., teplárna Komořany atd.), což je specifické pro zdejší honitby. Tímto způsobem se dá lovit po celý rok. Další využívaný způsob jsou společné lovy, především nahánka a natláčka (viz příloha Lov str. 13-14). Tyto druhy jsou aplikovány na podzim a v místních podmínkách jsou velmi náročné z důvodu přírodních podmínek v uvedených honitbách (neprostupnost terénu kvůli souvislým komplexům podrostu pámelníku bílého). Výhodami individuálního lovu jsou dostatek času na důkladné obeznání zvěře, není fyzicky příliš náročný či je dostatečný časový prostor na střelbu – jistější umístění rány. Zvěř je též lovena v klidu, což se odrazí v kvalitě zvěřiny. Těchto výhod nelze dosáhnout při společných lovech, které navíc ruší

všechnu okolní zvěř a jichž se mohou zúčastnit pouze zkušení psi. Zvěřina bývá často poškozená v nejkvalitnějších částech kvůli nepřesnému umístění zásahu.

Ve výše uvedených honitbách bylo vyzorováno, že stanoviště navštěvují pravidelně rodinné tlupy černé zvěře. Pokud došlo k ulovení některého kusu z tlupy, tlupa se zde minimálně týden neobjevila. Pravidelnost návštěv je zachycena v kartách stanoviště (viz příloha Karty stanoviště str. 7-12).

Z dlouholetých praktických poznatků jednoznačně vyplývá, že k odstřelu černé zvěře je ideální kulová ráže 8x57 JS. Díky svým balistickým vlastnostem, jako jsou vysoká gramáž střely, vysoká dopadová energie střely, relativně pomalá rychlost střely, nedochází ke znehodnocení zvěřiny, vysoký zastavovací účinek – zvěř většinou zůstává v ohni nebo odbíhá do 50 m. I při hůře umístěnému zásahu zvěř zhasne. Nevýhodou této ráže je, že při střelbě na delší vzdálenosti dochází k poměrně razantnímu poklesu dráhy střely. Což není rozhodující, neboť černá zvěř se loví převážně za snížené viditelnosti – nelze střílet na větší vzdálenost.

5. Závěr

Cílem mé bakalářské práce byla analýza výskytu černé zvěře na výsypkách Mostecka. Jedná se především o lokality nacházející se v Mostecké pánvi: Kopistská výsypka, Obránců míru, Hornojiřetínská výsypka a Střimická výsypka, které jsou typické pro danou lokalitu. Data jsou shromážděna za roky 2004 – 2008 a to především z literárních zdrojů (statistika dopravní policie, statistika obcí s rozšířenou pravomocí a plánování jednotlivých honiteb) a pozorování přímo v terénu, na která je kladen důraz. K terénnímu pozorování je využito především přímé pozorování (každá z lokalit byla navštívena 2x až 3x měsíčně), lov či sledování pobytových stop. V práci jsou popsány lokality nacházející se na územích 4 různých honiteb: Komořany, Braňany, Mariánské Radčice a Jiřetín. Práce se zaměřila na různé charakteristiky stavu černé zvěře (početnost, populační dynamika, plodnost, mortalita atd.) a na péči, která je jí věnována (o zdravotní stav, výživu či lov).

Specifikem zdejší lokality je značný antropogenní vliv, který se nejvýrazněji projevuje povrchovou těžbou hnědého uhlí a značnou koncentrací průmyslových zón. Místní honitby se z velké části nacházejí na výsypkách, které lze rozdělit na vnitřní (dosud nerekulтивované) a vnější (na kterých již proběhla či probíhá rekultivace). Díky místy neproniknutelnému křovinnému patru, tvořenému především pámelníkem bílým, jsou zde ideální podmínky pro výskyt zvěře, která tu nachází dostatek potravy, krytu a především klidu. Navíc se zde díky hlubinné důlní činnosti nachází dostatek propadlin – tzv. pinky, jež slouží zvěři jako zdroj vody a kaliště.

Ve sledovaných honitbách dochází ke kontinuálnímu nárůstu JKS, s výjimkou roku 2006, kdy byly extrémně nepříznivé klimatické podmínky pro metání selat, což se na jedné straně odrazilo ve snížení stavů a zároveň došlo k migraci černé zvěře z Krušných hor do podhorských oblastí. Při sledování průměrného přírůstku počtu selat byly sledovány 2 kategorie: bachyňky z kategorie selat, které měly průměrně 3 selata na vrh a dospělé bachyně a lončačky, jež měly v průměru 6 selat na vrh. 95% ročního odstřelu je tvořeno selaty a lončáky a zbylých 5% připadá na dospělé kňoury a bachyně. Významným faktorem ovlivňujícím mortalitu na Mostecku jsou střety s motorovými vozidly.

Na vnějších rekultivovaných výsypkách se nacházejí oplocenky, které jsou často poškozovány černou zvěří.

Snahou myslivců v péči o zdravotní stav zvěře je odlov slabých kusů, které jsou přenašeči především virových onemocnění. Proti vnějším a vnitřním parazitům je používán přípravek Cermix premix ad usum vet. Každý ulovený kus je vyšetřen na trichinelózu kompresní metodou a výhoz musí být zoohygienicky zlikvidován.

Zvěř je přikrmována na vnadištích jadrným a objemným krmivem a jako krmeliště jsou využívána zvěřní políčka.

Specifikem individuálního lovu je možnost celoročního nočního lovu, bez ohledu na svit měsíce, neboť přilehlé průmyslové komplexy dostatečně osvětlují okolní krajinu – je zde vysoké světelné znečištění. Většina odlovů černé zvěře je lovena individuálním způsobem na čekané (asi 80%). Vnadiště jsou pravidelně navštěvována rodinnými tlupy černé zvěře. Pokud dojde k ulovení některého kusu z tlupy, tlupa se zde minimálně týden neobjeví. Ideální ráží k lovu je 8x57 JS díky svým balistickým vlastnostem.

6. Použitá literatura

- BABIČKA C. – DIVIŠ V., 2004: Opatření k redukci stavů divočáků, Myslivost Stráž myslivosti, 11/2004:6-7.
- BENEŠ D. – BUREŠ S. – GOLL D. – HELLMICH M. – JANEČEK A. – KINDLOVÁ A. – PĚGRÍMEK R. – POKORNÁ L. - ŠTÝS S. – ULRICH J., 2004: Mostecko regionální vlastivěda, Most: Nakladatelství Hněvín. ISBN 80-86654-10-9.
- ČERMÁK P. – KOHEL J. – DEDERA F., 1999: Rekultivace území devastovaných báňskou činností v oblasti severočeského hnědouhelného revíru, Hrdějovice: Agentura BONUS. ISDN 80-902690-5-2.
- ČERVENÝ J. A KOLEKTIV, 2003: Encyklopedie myslivosti, Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o. ISBN 80-7181-901-8.
- HAPP N., 2005: Myslivecká péče a lov černé zvěře, Český Těšín: Vydavatelství Víkend. ISBN 80-7222-362-3.
- Hespeler B., 2007: Černá zvěř, Praha:Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1931-2.
- HURNÍK S., 2001: Zavátá minulost Mostecka – Sborník Okresního muzea v Mostě, ř. přír., 23, Most: Okresní muzeum. ISSN 0231-7656.
- VACH M. A KOLEKTIV, 1997: Myslivost, Nakladatelství Silvestris. ISBN 80-901775-1-4.
- VODŇANSKÝ M., 2003: Zásady správného hospodaření s černou zvěří, Myslivost Stráž myslivosti, 9/2003:10-13.
- WANDEL G., 2004: Regulace stavů černé zvěře v Německu, Myslivost Stráž myslivosti, 4/2004:12-13.
- WOLF R., 2000: Rukověť chovu a lovu černé zvěře, Písek: Matice lesnická s.r.o. ISBN 80-86271-03-X.
- WOLF R. – BABIČKA C., 1987: Chov a lov černé zvěře, Praha: Státní zemědělské nakladatelství.
- ZÁKON Č. 449/2001 Sb., o myslivosti
- VYHLÁŠKA Č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti
- VYHLÁŠKA Č. 553/2004 Sb., o podmínkách, vzoru a bližších pokynech vypracování plánu mysliveckého hospodaření v honitbě

Elektronické zdroje

HANZAL V. A KOLEKTIV, 2006: Velká myslivecká encyklopedie, České Budějovice: Grand s.r.o.

ZIKÁN V., 2007: <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2007112001>,
14.03.2009